

Modul: „Pomocná ruka“

Modul pre fyzickú osobu, ktorej je dieťa zverené do náhradnej starostlivosti (§ 44a ods. 1, písm. a) a b))

1. Východisková situácia

Modul je zameraný na odbornú pomoc na uľahčenie zabezpečenia náhradného rodinného prostredia pre dieťa.

2. Cieľ modulu

Cieľom je predovšetkým pomoc fyzickej osobe, pestúnovi alebo poručníkovi, ktorý sa osobne stará o dieťa, zlepšiť vzťah medzi ním a dieťaťom v náhradnom rodinnom prostredí, poskytnúť im podporu v posilňovaní bezpečných a výchovných vzťahov pri riešení rodinných problémov.

3. Cieľová skupina modulu

- fyzická osoba, pestún alebo poručník, ktorej je dieťa zverené do náhradnej starostlivosti.

4. Dôvody vylučujúce zaradenie do modulu

- podozrenie na násilie v rodine,
- závažné psychiatrické diagnózy v rodine v akútnom stave,
- dlhodobá neliečená závislosť na alkohole a iných látkach ohrozujúcich život,
- závažné poruchy správania – ohrozovanie života dieťaťa, či odborných pracovníkov,
- zvýšená agresivita,
- odmietanie spolupráce zo strany rodiny.

5. Obsahové zameranie

1. – 2. stretnutie – ambulantnou formou

- prvý kontakt v CSS - vzájomné predstavenie sa,
- oboznámenie sa s dôvodom, prečo bol distribuovaný do centra, pomenovanie problému,
- získavanie základných informácií o klientovi prostredníctvom rozhovoru a pozorovania,
- zmapovanie motivácie klientov,
- informovanie klienta o priebehu spolupráce v rámci modulu – v rozhovore mu bude vysvetlený modul, akú formu práce môže od centra očakávať a predstaví mu tím odborníkov, ktorí sa do procesu môžu zapojiť,
- zistenie očakávaní klienta a následné stanovenie priorít,
- oboznámenie klienta s povinnosťou Centra podávať písomné správy zainteresovaným inštitúciám (ÚPSVaR, súd, polícia atď.),
- poskytnutie priestoru na prípadné otázky klienta,
- uzatvorenie kontraktu, dohodnutie podmienok a harmonogramu ďalších stretnutí.

3. – 18. stretnutie – terénne/ambulantné

Stretnutia budú prebiehať podľa možností klienta/rodiny terénnou alebo ambulantnou formou. Budú zamerané na:

- zmapovanie situácie v rodine, schopnosti fyzickej osoby, pestúna alebo poručníka starať sa o dieťa, vzájomných vzťahov a správania sa medzi jednotlivými členmi rodiny,
- podpora budovania vzťahov medzi náhradným rodičom a dieťaťom,

- poskytnutie sociálneho poradenstva alebo iného odborného poradenstva na uľahčenie riešenia výchovných problémov alebo rodinných problémov,
- eliminovať problémy v náhradnej rodine nácviikom rodičovských zručností,
- aktivizácia konkrétnych členov rodiny a mobilizácia ich vlastných zdrojov,
- zvládnutie novej situácie, jej stabilizácia a upevňovanie vzťahu medzi náhradnými rodičmi a deťmi,
- sprevádzanie a iná podporu náhradnému rodičovi pri uplatňovaní zákonných nárokov dieťaťa, pomoc zorientovať sa v platných predpisoch a legislatíve,
- pomoc pri zabezpečení stretnutí dieťaťa s biologickými rodičmi,
- získavanie informácií od iných inštitúcií (ÚPSVaR, MsÚ, ObÚ, škola, lekár a iné).

19. – 20. stretnutie – terénne/ambulantné

- zhrnutie záverov vzájomnej spolupráce s fyzickou osobou, pestúnom alebo poručníkom,
- odporúčania do budúcnosti,
- vypracovanie sociálnej správy (tiež k nahliadnutiu klientovi).

6. Identifikácia rodiny

- Alternatívy rodiny:
- fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do NOS + dieťa/deti,
 - pestún + dieťa/deti,
 - poručník + dieťa/deti.

7. Forma práce s náhradným rodičom/rodičmi z hľadiska počtu osôb

- individuálna,
- individuálna v kombinácii so skupinovou,
- skupinová.

8. Forma realizácie modulu

- ambulantná,
- ambulantná kombinovaná s terénnou,
- terénna.

9. Zamestnanci centra

- sociálna pracovníčka,
- asistentka sociálnej práce,
- psychologička,
- špeciálna pedagogička.

10. Štruktúra modulu v kontexte osobohodín

Na realizácii modulu v konkrétnej rodine sa budú vždy podieľať dvaja odborní pracovníci v závislosti od hlavného problému rodiny. Intervenčný proces môžu pracovníci vykonávať v nasledovnom zložení:

- sociálna pracovníčka + asistentka sociálnych služieb,
- sociálna pracovníčka + psychologička
- sociálna pracovníčka + špeciálny pedagóg.

A variant (2 - 4 osoby v rodine)

Prípravná fáza

- oboznámenie sa so situáciou náhradnej rodiny - **1,5 hod.**
- konzultácia s inštitúciou, ktorá náhradnú rodinu distribuovala - **1 hod.**
- prvý kontakt s náhradnou rodinou - **0,5 hod.**

Ambulantná fáza

- príprava na stretnutie s klientom - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**
- ambulantné stretnutie (úvodné a záverečné) - 4 stret. x 1,5 hod. = **6 hod.**
- záznam - 4 stret. x 0,25 hod. = **1 hod.**

Terénna fáza

- príprava na stretnutie - 16 stret. x 0,5 hod. = **8 hod.**
- stretnutie + cesta do terénu - 16 stretnutí x 1,5 hod. = **24 hod.**
- záznam - 16 záznamov x 0,25 hod. = **4 hod.**

Aktivity súvisiace s realizáciou modulu

- **tímové plánovanie - 3 hod.**
- komunikácia so zainteresovanými subjektmi (prípadová konferencia, príp. iné) - **2,5 hod.**
- analýza materiálov - **1,5 hod.**
- materiálne zabezpečovanie pre náhradnú rodinu - **2 hod.**
- supervízia - **2 hod.**

Záverečná fáza

- vypracovanie záverečnej správy z realizácie modulu - **1 hod.**

Celý variant A v module "Pomocná ruka" na jedného pracovníka obsahuje **60 hodín**, na dvoch pracovníkov **120 hodín**.

B variant (5 - 7 osôb v rodine)

Prípravná fáza

- oboznámenie sa so situáciou rodiny - **1,5 hod.**
- konzultácia s inštitúciou, ktorá rodinu distribuovala - **1 hod.**
- prvý kontakt s rodinou - **0,5 hod.**

Ambulantná fáza

- príprava na stretnutie s klientom - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**
- ambulantné stretnutie (úvodné a záverečné) - 4 stret. x 1,5 hod. = **6 hod.**
- záznam - 4 stret. x 0,25 hod. = **1 hod.**

Terénna fáza

- príprava na stretnutie - 19 stret. x 0,5 hod. = **9,5 hod.**
- stretnutie + cesta do terénu - 19 stretnutí x 1,5 hod. = **28,5 hod.**
- záznam - 19 záznamov x 0,25 hod. = **4,75 hod.**

Aktivity súvisiace s realizáciou modulu

- **tímové plánovanie - 3 hod.**
- komunikácia so zainteresovanými subjektmi (prípadová konferencia, príp. iné) - **2,5 hod.**
- analýza materiálov - **2 hod.**
- materiálne zabezpečovanie pre náhradnú rodinu - **2 hod.**

- intervízia - **1,75 hod.**
- supervízia - **2 hod.**

Záverečná fáza

- vypracovanie záverečnej správy z realizácie modulu - **1 hod.**

Celý variant B v module “Pomocná ruka” na jedného pracovníka obsahuje **69 hodín**, na dvoch pracovníkov **138 hodín**.

C variant (8 a viac osôb v rodine)

Prípravná fáza

- oboznámenie sa so situáciou rodiny - **1,5 hod.**
- konzultácia s inštitúciou, ktorá rodinu distribuovala - **1 hod.**
- prvý kontakt s rodinou - **0,5 hod.**

Ambulantná fáza

- príprava na stretnutie s klientom - 4 stret. x 0,5 hod. = **2 hod.**
- ambulantné stretnutie (úvodné a záverečné) - 4 stret. x 1,5 hod. = **6 hod.**
- záznam - 4 stret. x 0,25 hod. = **1 hod.**

Terénna fáza

- príprava na stretnutie - 22 stret. x 0,5 hod. = **11 hod.**
- stretnutie + cesta do terénu - 22 stretnutí x 1,5 hod. = **33 hod.**
- záznam - 22 záznamov x 0,25 hod. = **5,5 hod.**

Aktivity súvisiace s realizáciou modulu

- **tímové plánovanie - 3 hod.**
- komunikácia so zainteresovanými subjektmi (prípadová konferencia, príp. iné) - **3 hod.**
- materiálne zabezpečovanie pre náhradnú rodinu - **2 hod.**
- analýza materiálov - **2,5 hod.**
- intervízia - **2,5 hod.**
- supervízia - **2,5 hod.**

Záverečná fáza

- vypracovanie záverečnej správy z realizácie modulu - **1 hod.**

Celý variant C v module “Pomocná ruka” na jedného pracovníka obsahuje **78 hodín**, na dvoch pracovníkov **156 hodín**.

11. Metódy a techniky

- **pozorovanie** - motorická, fyziologická a kognitívno-afektívna zložka správania sa dieťaťa, prípadne náhradného rodiča, nepokoj, strach, gestikulácia, kývanie a pod.,

- **motivačný rozhovor** - zameriava sa na náhradných rodičov ako podporné osoby počas zmien, pomoc adaptovať sa na zmeny v živote dieťaťa a náhradnej rodiny,
- **informácia** - pomoc náhradnej rodine informácie spracovať a overiť si, či ich správne pochopila: napr. základných práv, nárokov na poskytnutie sociálnych služieb, podpory zo strany samosprávy, štátnych sociálnych dávok, zvýšenie právneho povedomia,
- **interview** - rozhovor s jednotlivcom alebo skupinou,
- **klarifikácia** - odborník a náhradná rodina objasňujú rôzne aspekty prezentovaného problému, môže dôjsť k redefinícii problému,
- **ventilácia** - pomáha klientovi zbaviť sa nahromadeného napätia, stresu, úzkosti, strachu, umožňuje klientovi hovoriť o problémoch a ťažkostiach bez zosmiešňovania, zhadzovania a nepochopenia,
- **pozvudenie** - oceniť klienta, že sa rozhodol riešiť svoj problém; najmä u detí je veľmi dôležitá, aby prekonal svoj strach,
- **interpretácia** - poradca začína aktívne dopĺňať chýbajúce súvislosti, ktoré zostávali klientovi skryté,
- **metóda prípadovej štúdie** - štúdium všetkých dostupných dokumentov k prípadu, na základe ktorých dokáže sociálny pracovník vytvoriť hypotézu, ktorá vystihuje vývoj a dynamiku sociálnych procesov, zmien a reakcií,
- **tréning** - prekonávanie strachu, zvyšovanie sebavedomia pozitívneho sebahodnotenia, základných zručností náhradného rodiča, konštruktívnej hádky, tréning v asertivite,
- **hranie rolí** - v rámci skupinovej práce s klientmi, svojpomocnej skupiny - ostatní členovia náhradnej rodiny hrajú rolu jedného člena v rôznych situáciách, aby sa dokázali vcítiť do situácie ostatných a lepšie pochopili motiváciu, komunikáciu a správanie,
- **podmieňovanie a iné behaviorálne techniky** - pochvala - pozitívne podmieňovanie, ktorá napomáha regulovať správanie detí; u náhradných rodičov ide o čiastkové zmeny jednotlivých postojov,
- **reflexia** - sociálny pracovník preformulováva klientove odpovede, aby stimuloval klientov pohľad a sebareflexiu,
- **abreakcia** - priestor, aby mohol klient znovu prežiť problémovú situáciu, uvoľniť skrytú alebo potlačenú emocionalitu, pochopiť aktuálnu situáciu a obnoviť mechanizmy zvládania tejto situácie,
- **persuázia** - iný pohľad na problém, efektívnejšie vzorce správania či riešenia problémovej situácie,
- **modelovanie** - modelovanie reálnych situácií zo života klienta - odborník ponúka náhradnej rodine svoj spôsob zvládania určitej situácie a tá sa môže inšpirovať,
- **metóda incidentu** - detailná analýza situácie s úmyslom pripraviť klienta na jej zvládnutie v budúcnosti,
- **konfrontácia** - sociálny pracovník upozorňuje klienta na rozdiely a rozpory v jeho tvrdeniach, správaní a chápaní seba aj iných,
- **sumarizácia** - zhrnutie doterajšej spolupráce s náhradnou rodinou, poradca povzbudí k sumarizácii jej členov,
- **evaluácia** - hodnotenie prebieha vždy v určitých fázach modulu.